

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ**

**MUZICA BISERICESCĂ DE TRADIȚIE
BIZANTINĂ ÎN MĂNĂSTIREA SINAIA. STUDIU
MONOGRAFIC**

**Teză de doctorat
-Rezumat-**

**Coordonator științific:
Pr.Prof.Univ.Dr. Vasile STANCIU**

**Doctorand:
Ierom. Mihail Mihai-Claudiu HARBUZARU**

**Cluj-Napoca
2010**

TABLA DE MATERII

Introducere

I. 1. Mănăstirea Sinaia – scurt istoric

I. 2. Viața cultural-muzicală a Mănăstirii Sinaia

I. 2. 1. Monahi sinaiți în cultura teologică românească

I. 2. 2. Legăturile cultural-muzicale cu alte centre importante de muzică bisericească

II. Protopsalți și compozitori de muzică bisericească din Mănăstirea Sinaia.

Corala mănăstirii

II. 1. Protosinghelul Naum Râmnicianu

II. 2. Protosinghelul Varlaam Baranescu

II. 3. Monahul Neofit Ivanovici

II. 4 Alți protopsalți din secolele XIX și XX

II. 5. Corala Mănăstirii Sinaia

III. Manuscrisele psaltice de la Mănăstirea Sinaia. Prezentare codicologică și analiză muzicală

III. 1. Manuscrisele monahului Neofit Ivanovici

III. 1.1. Manuscrisul românesc nr. 34

III. 1.2. Manuscrisul românesc nr. 36

III. 1.3. Manuscrisul românesc nr. 37

III. 1.4. Manuscrisul româno-grecesc nr. 45

III. 1.5. Manuscrisul românesc coligat

cu Păremisierul lui Anton Pann

III. 1.6 Manuscrisul românesc coligat

cu Anastasimatarul lui Anton Pann

III. 2. Manuscrisele lui George Ucenescu

III. 2.1. Manuscrisul româno-grecesc nr. 40

III. 2.2. Manuscrisul româno-grecesc nr. 41

III. 2.3. Manuscrisul româno-grecesc nr. 42

III. 2.4. Manuscrisul româno-grecesc nr. 43

III. 2.5. Manuscrisul româno-grecesc nr. 44

III. 2.6. Manuscrisul grecesc nr. 50

III. 3. Manuscrise de alți autori

III. 3.1. Manuscrisul grecesc nr. 33,

al lui Ilie Cântărețul

III. 3.2. Manuscrisul românesc nr. 35,

al lui Gheorghe Căciulă

III. 3.3. Manuscrisul româno-grecesc nr. 49,

al lui Ioniță Stoicescu – Logofețelul

- III. 3.4 Manuscrisul grecesc nr. 51,
al P.S. Dionisie Romano al Buzăului
- III. 3.5. Manuscrisul româno-grecesc nr. 53,
al monahiei Glafira
- III. 3.6. Manuscrisul românesc coligat cu Micul Anastasimatar Practic al
lui Nicolae Barcan
- III. 4. Manuscrisul anonim nr. 38
 - III. 4.1. Manuscrisul româno-grecesc nr. 38

Concluzii

Bibliografie

Anexa capitolului I

Anexa capitolului II

Curriculum Vitae

Declarație

CUVINTE-CHEIE : Mănăstirea Sinaia, muzică bizantină, manuscrise psaltice, George Ucenescu, Dimitrie Suceveanu, Neofit Ivanovici, Naum Râmnicianu, Varlaam Barancescu, Gheorghe Căciulă, axioane praznicale, Dionisie Romano.

Lucrarea *Muzica bisericească de tradiție bizantină în Mănăstirea Sinaia. Studiu monografic*, alcătuită ca teză de doctorat sub îndrumarea Pr.Prof. Univ.Dr. Vasile Stanciu, este o prezentare a vieții cultural-muzicale din această mănăstire, a monahilor muzicieni care au viețuit în ea și a manuscriselor psaltice din biblioteca sa.

Lucrarea este împărțită în trei mari părți, precedate de o parte introductivă și urmate de *Concluzii*. Fiecare parte este împărțită pe capitole și subcapitole.

Introducerea prezintă tema de cercetare, precizând importanța acesteia, datorată impactului pe care îl au descoperirea a noi manuscrise ale unor protopsalți cunoscuți ca Dimitrie Suceveanu, George Ucenescu, Gheorghe Căciulă, Naum Râmnicianu, Varlaam Barancescu, a unui manuscris în notație cucuzeliană ce a aparținut PS Dionisie Romano al Buzăului, a unui protopsalt – călugăr la Mănăstirea Sinaia, necunoscut până astăzi dar vestit pe vremea sa și care a lăsat în urmă șase manuscrise, Monahul Neofit Ivanovici. Tot aici se specifică normele de prezentare codicologică a manuscriselor și se atrage atenția asupra particularităților întâlnite în textul grecesc (lipsa spiritelor și a accentelor în multe dintre manuscrise, prezența unor consoane chirilice în cuvintele grecești etc.).

Lucrarea își propune și să creioneze o istorie, niciodată scrisă până acum, a vieții culturale din Mănăstirea Sinaia, o succintă prezentare a monahilor

cronicari, copişti sau compozitori de muzică bisericească, precum și legăturile cultural-muzicale cu Muntele Athos și Țările Române.

Primul capitol, intitulat *Manastirea Sinaia-scurt istoric*, debutează cu o succintă enumerare a monografiilor și studiilor realizate până la noi și de care ne-am servit pentru a schița această parte introductivă a lucrării, importantă pentru situarea în timp și mai ales spațiu a manuscriselor de la Sinaia. Așezarea mănăstirii, în mijlocul țării, a facilitat legăturile cu toate cele trei Țări Române, manuscrisele provenind din București, Ploiești, Buzău, Iași, Brașov, Argeș, Vâlcea. Monahii de la Sinaia provin din toate provinciile românești și aduc cu ei bagajul cultural specific, mulți vin aici din alte mănăstiri de tradiție (ca ucenicii Sf. Paisie de la Neamț, ca Naum Râmnicănean sau Varlaam Barancescu) ori petrec câțiva ani în Muntele Athos, întorcându-se cu experiența dobândită. Situarea dintotdeauna în granițele Mitropoliei Ungro-Vlahiei a asigurat dominația artei bizantine, făcând ca muzica bisericească să rămână aici cea a psaltților din vechime.

Istoria Mănăstirii Sinaia ar fi incompletă fără amintirea schiturilor care au precedat-o, Sf. Ana (sec. XV) și Sf. Nicolae (sec. XVI), dispărute între timp. Schitul Sf. Ana leagă monahismul sinăian de cel athonit, prin fondatorii săi, călugări refugiați în aceste locuri din calea cuceritorilor Constantinopolului. Schitul Sf. Nicolae, distrus de austrieci în 1788, face trecerea de la viața de sine la cea de obște, iar unul din ieromonahii de aici a avut viziunea care a dus la ridicarea bisericii vechi a mănăstirii Sinaia și a chiliilor dimprejur. Numeroasele toponimii monahale prezente în Munții Bucegi atestă o bogată prezență a pustnicilor, încă din cele mai vechi timpuri.

Se trece apoi la prezentarea ctitoriei lui Mihail Cantacuzino, din 1690-1695, actuala parte veche a mănăstirii, cuprinzând biserica Adormirea Maicii Domnului, paraclisul Schimbarea la Față, cavoul lui Take Ionescu și chiliile. Pictura lui Pârvu Mutu din biserică și din paraclis, forma bisericii (cu absidele în contur rectangular) și pietrăria ei, atrag admirația vizitatorilor. Lucrarea de față cuprinde pentru prima dată informația privind numele pictorilor care au refăcut pictura bisericii mici și a paraclisului, după incendiul din 1788: Diacon Manole, Ioan, Tudorache, Stanciu și Hristea.

Biserica mare, zidită între 1842-1846, și muzeul, deschis în 1895 (prima expoziție permanentă de obiecte bisericești din țara noastră), au fiecare parte de câte o scurtă prezentare, evidențiate fiind icoanele lui Pârvu Mutu Zugravul, Biblia de la București-1688- și primele tipărituri psaltice în limba română, *Anastasimatarul* și *Catavasierul* lui Macarie ieromonahul.

Urmează o scurtă trecere în revistă a evenimentelor care au trecut peste Mănăstirea Sinaia, ocupații turcești, austriece sau rusești, incendii, bejanii, relația cu familia regală după ce Sinaia a devenit reședință regală de vară. De asemenea, sunt amintiți ierarhii de al căror nume manastirea noastră este legată, Gherasim Rătescu al Buzăului, Ilarie Teodorescu al Tomisului, Grigorie Comșa, Andrei Magieru și Visarion Aștileanu de la Arad, Irineu Mihălcescu,

Mitropolitul Moldovei, Calinic Argatu al Argeşului şi Muscelului şi Irineu Pop Bistriţeanul, episcop vicar la Cluj, toţi călugăriţi sau vremelnic vieţuitori la Mănăstirea Sinaia.

Subcapitolul *Viaţa cultural-muzicală a mănăstirii Sinaia* este divizat în prezentarea *Monahilor sinaiţi din cultura teologică românească* şi *Legăturile cultural-muzicale cu alte centre importante de muzică bisericească*, amândouă subiecte neabordate până acum. Prima parte este o prezentare a călugărilor de la Sinaia care au lăsat în urma lor manuscrise şi însemnări: Ierom. Silvestru, copist important de la jumătatea secolului al XVIII-lea, Partenie ieromonahul, Meletie ieromonahul, traducător din greacă, venit de la Neamţu împreună cu arhim. Gherasim, viitorul episcop al Buzăului şi cu arhim. Iustin, devenit mai apoi stareţ la Sinaia, stareţii Onufrie, Nifon, Serafim, Doroftei Bertescu, Protos. Irineu Pop şi Ierom. Nectarie. Manuscrisul lui Dometie Monahul, *Albina*, din 1820, are parte de o prezentare mai largă, dată fiind importanţa şi ineditul său în studierea evoluţiei traducerilor Sfintei Scripturi în limba română.

A doua parte prezintă legăturile cultural-muzicale cu Muntele Athos, Grecia, Rusia, Serbia şi Țările Române, prezentând obiectele de cult, manuscrisele şi tipăriturile provenite din toate aceste regiuni, păstrate astăzi în biblioteca şi în muzeul Mănăstirii Sinaia. Relaţiile culturale se realizează şi prin schimbul de oameni, călugării români care plecau la Athos sau în alte locuri învăţau acolo arta bizantină şi o practicau apoi la întoarcerea în mănăstire, fie ca e vorba de pictură, sculptură sau muzică, ocupaţii de bază ale monahilor dintotdeauna. Din ţară, mai strânse au fost relaţiile cu Bucureştiul, capiatala ţării şi sediul mitropoliei locului, cu Ploieştiul, reşedinţa de judeţ, Buzău, care a avut pentru un timp jurisdicţie asupra Prahovei, Braşov, care este la doar 40 de km nord şi avea o renumită şcoală românească, şi cu Mănăstirea Neamţ, celebra lavră a Moldovei. Pentru prima dată este semnalată venirea la Sinaia a câţiva nemţeni, din care unul a ajuns stareţ la Sinaia, unul episcop la Buzău iar altul era traducător din greacă, introducând Mănăstirea Sinaia în curentul de renaştere duhovnicească paisian, de care s-au bucurat Mănăstirile Cernica şi Căldăruşani, în sudul ţării.

Al doilea capitol, *Protopsalţi şi compozitori de muzică bisericească din Mănăstirea Sinaia. Corala Mănăstirii*, prezintă pe cei mai importanţi muzicieni de la Sinaia, Naum Râmnicanu, Varlaam Barancescu şi Neofit Ivanovici, cărora le dedicăm câte un subcapitol separat, ca şi Corului mănăstirii şi altor protopsalţi mai puţin importanţi, dar amintiţi în această lucrare în premieră.

Protosinghelul Naum Râmnicianu (1764-1838), una dintre cele mai interesante figuri ale monahismului românesc de la cumpăna veacurilor al XVII-lea şi al XIX-lea, a fost dascăl de psaltichie, psalt, teoretician, istoric, teolog şi filolog. După Dionisie Eclesiarhul, reprezentant de frunte al cronicarilor memorialişti de după 1800, Naum Râmnicianu încheie lista cronicarilor din Țara Românească. Este considerat totodată ultimul reprezentant important al vechiului sistem de cântări pre-hrisantice de la români, al tradiţiei lui Filothei sin

Agăi Jipei. A viețuit la Mănăstirea Sinaia pentru puțin timp, în jurul anului 1810, dar destul pentru a scrie aici cea mai importantă opera a sa, *Hronograful*. El a purtat pe unde a mers un Antologhion cuprinzând cântări din *Psaltichia rumânească* a lui Filothei, dar ceea ce nu se știa până acum este că Biblioteca Academiei Române adăpostește alte două manuscrise care poartă semnătura lui Naum, mss. gr. 456 și 495, cuprinzând două Irmologhioane.

Protosinghelul Varlaam Barancescu (1808-1894), călugărit la Mănăstirea Sinaia în 1836, a fost un orator, prozator și versificator talentat, dar mai ales un inspirat compozitor de muzică psaltică, unul din cei mai importanți slujitori ai muzicii bisericești românești din secolul al XIX-lea. George Ucenescu, cel mai mare protopsalt ardelean, i-a fost ucenic. Ms. rom.-gr. 4266 din Biblioteca Academiei Române, provenit de la Mănăstirea Sinaia, nu este menționat ca aparținând lui Varlaam de nici o lucrare biografică de până acum, dar conține la foile 22-26 v. o cântare de Varlaam, „Fericit bărbatul”, pe glasul VIII, semnată „Varlaam din sf(ân)ta Monastire Sinaia” și datată 1868 (pe când era la M-rea Ghighiu, jud. Prahova) deci are toate șansele să fie un manuscris autograf. Biblioteca Mănăstirii Sinaia adăpostește alte cântări compuse de Varlaam, în manuscrisul rom. 37 al lui Ivanovici, însă nu și manuscrise autografe ale protosinghelului.

Monahul Neofit Ivanovici de la Sinaia (cca 1812-1897) și ale sale manuscrise psaltice se constituie într-unul din cele mai importante descoperiri pe care această lucrare le aduce, numele și opera sa fiind necunoscute până astăzi. Cele peste 1600 de pagini de muzică, din care mare parte sunt creații proprii, ne relevă un desăvârșit cunoscător al psaltichiei, un talental compozitor, traducător de partituri din greacă și pasionat copist. Pe baza numeroaselor însemnări am reușit să stabilim multe date biografice, urmărindu-i firul vieții de la catedra de învățător din Comarnic în 1839, trecând prin cariera de vestit dascăl de muzică pe valea Prahovei, în Băicoi, unde și-a petrecut cea mai mare parte a vieții, până la intrarea în monahism la Sinaia, unde și-a încheiat activitatea. Compune și traduce din 1839 până în 1891, o jumătate de veac închinată muzicii bisericești.

Alți protopsalți din secolele XIX și XX au fost stareții arhimandriți Paisie, Nifon Popescu și Dionisie Simionescu, Rafail monahul, Meletie Ieromonahul, Ioanid Ieremia, Hristofor Diaconescu, Ioanichie, Arhim. Teofilact Dinu, Ierom. Iustin Săvulescu, George Moldoveanu, Damaschin Popescu, Protos. M. Vasile, ierod. Roman Sorescu, ierod. Varsanufie Bogatu, fratele Nicolae Petrescu, toți amintiți pentru prima oară într-o lucrare științifică. Tot în acest subcapitol sunt prezentate însemnările din tipăriturile muzicale de la strană și din biblioteca mănăstirii, mai ales operele lui Macarie ieromonahul și ale lui Anton Pann, prezente în două sau chiar mai multe exemplare. Monahul Domețian de la Sinaia a fost cântăreț împreună cu Varlaam Protosinghelul în Șcheii Brașovului, iar Protos. Eftimie Mohor (1895-1962) este autorul unui manuscris muzical amintit de inventarul Mănăstirii Sinaia din 1969, nr. 3635, *Albina muzicală*, realizat în 1916, care însă din păcate nu se mai păstrează. Dintre călugării sinaiți iubitori de

psaltică din zilele noastre amintim pe starețul Arhim. Clement Popescu, care s-a remarcat prin sprijinirea republicării uneia din cele mai utilizate cărți de muzică din strănile românești, „Cântările Sfintei Liturghii” a lui I.P. Pasărea, din 1991, precum și prin publicarea primului volum din Idiomelarul lui Suceveanu, transliterat de Arhid. Conf. Dr. Sebastian Barbu-Bucur, în 1992, astfel că la foaia de titlu scrie „Editura Mănăstirii Sinaia” și pe Ierom. Nil Ursu, copist pasionat, care a lăsat mănăstirii la moartea sa, în 1996, șapte caiete cu cântări în manuscris, realizate de el pe când era seminarist la Mănăstirea Neamț și ucenic al lui Victor Ojog.

Corala Mănăstirii Sinaia, ultimul subcapitol, cuprinde date despre perioada de început a sa, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, liste ale componenței corului de la înființare până în prezent, schimbările prin care a trecut odată cu refacerea bisericii mari, a celor două Războaie Mondiale și a perioadei comuniste. Fondat în 1892, a fost până în anii 40 cor de copii, cu prestații foarte bine apreciate de familia regală a României și de oameni de cultura ca I.L. Caragiale și Alexandru Vlahuță.

Cel de-al treilea capitol, *Manuscrisele psaltice de la Mănăstirea Sinaia. Prezentare codicologică și analiză muzicală*, este cel mai extins. Aici sunt prezentate amănunțit, după toate regulile codicologice, 19 manuscrise psaltice din secolele XVIII, XIX și începutul celui de-al XX-lea, păstrate în biblioteca Mănăstirii Sinaia, neștiute decât de călugări.

Șirul manuscriselor este deschis de operele monahului Neofit Ivanovici, care are patru psaltichii și două manuscrise coligate cu tipărituri de Anton Pann, apoi urmează cele șase care poartă semnătura sau ștampila lui George Ucenescu, patru fiind autografe, unul cu autor necunoscut iar ms. 40 este cel mai probabil realizat de protopsaltul moldovean Dimitrie Suceveanu. Subcapitolul 3 prezintă manuscrise de alți autori, ca Ilie Cântărețul din București, Gheorghe Căciulă din Câmpulung Muscel, Ioniță Stoicescu-Logofețelul din Ploiești, ms. gr. 51, cu notație cucuzeliană, fost în posesia P.S. Dionisie Romano al Buzăului - un manuscris de secol XVIII, apoi cel al monahiei Glafira și cel al Protosinghelului Teofan Anghela de la Neamț, coligat cu un Anastasimatar. Prezentarea este încheiată de manuscrisul nr. 38, realizat de un copist anonim.

Alături de prezentarea codicologică am ales și câte un fragment muzical din mai toate manuscrisele, afară de cel cucuzelian (notație muzicală cu care nu sunt familiar) și de cele coligate, care nu conțin cântări originale. Am transcris fragmente din aceste cântări în notație modernă și le-am analizat succint.

Manuscrisele lui Neofit Ivanovici: primul este ms. 34, un chinonicar în 12 foi din 1847, semnat cu numele de mirean Nicolae, în limba română și caractere chirilice. Conține chinonice duminicale alcătuite de Petru Lampadarie, necunoscute până acum în țara noastră, traduse de Ivanovici din greacă, dar rămase în manuscris.

Ms. 36 este un Antologhion de 421 de foi, care cuprinde cântări scrise de Ivanovici între anii 1848-1891, în limba română cu caractere chirilice și latine.

Alți autori întâlniți sunt Grigorie Lampadarie, Petru Lampadarie, Petre Vizantiu, Petre Efesiul, Grigorie Protopsaltul, Ștefan Popescu, Anton Pann, Dionisie Fotino, Nae Mateescu și Macarie Ierom.

Ms. 37 este tot un Antologhion, în 401 de foi, realizat de Ivanovici între anii 1874-1889, în limba română cu caractere chirilice și latine. Ca și cel precedent, conține alături de cântări valoroase și numeroase însemnări, pe baza cărora am putut alcătui o biografie a lui Neofit Ivanovici. Autorii sunt Ivanovici, Petre Efesiul, Anton Pann, Iosif Naniescu, Ioan protopsaltul, Gheorghe Criteanul, dar și de compozitori mai puțin cunoscuți, ca P.S. Atanasie de la Râmnicu Vâlcea, P.S. Teodorit Sinadul și Ioan Gherasim Gorjeanu. La foile 5-9 găsim un *Fericit Bărbatul*, glas VIII, de Varlaam Protosinghelul de la Sinaia.

Ms. 45 este un alt Antologhion, dar de dimensiuni mici, doar 34 de foi, realizat de Ivanovici pe la începutul activității sale, în deceniul 4 al secolului al XIX-lea. Este scris în limba română în chirilică și cuprinde și câteva piese grecești. Autorii sunt Petru Lampadarie și Grigorie Protopsaltul.

Manuscrisele coligate de Neofit Ivanovici cu Păremisierul și Anastasimatarul lui Anton Pann după 1847 conțin doar câteva cântări, pe care copistul le-a realizat pentru a înlocui foile lipsă din cele două tipărituri, 4 foi din Păremisier și 2 din Anastasimatar.

Subcapitolul *Manuscrisele lui George Ucenescu* îl relevă pe acesta în ipostaza de traducător din greacă. În biblioteca Mănăstirii Sinaia se păstrează 5 tipărituri și 6 manuscrise, cuprinzând muzică bisericească, ce poartă semnătura sau ștampila marelui protopsalt. Descoperirea acestor manuscrise este cu atât mai importantă cu cât de la Ucenescu se păstra până de curând în țară un singur manuscris, cel de la Academia Română, nr. 3497.

Ms. 40 este un Antologhion în 448 de foi, realizat cel mai probabil de Dimitrie Suceveanu, în 1850-1851. Compozitorii sunt Gheorghe Paraschiade, Petru Lampadarie, Hurmuziu Hartofilax, Grigorie Lampadarie, Macarie Ieromonahul, Grigore Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petre Vizantie, Gheorghe Criteanul, Petre Berechet și Petre Melodul. A aparținut lui George Ucenescu, a cărui ștampilă se vede pe foaia de titlu. Este scris în limba română cu caractere chirilice și în greacă. La foaia 231 verso facem o importantă descoperire: Axionul Botezului Domnului, glas VI, binecunoscuta variantă a lui Macarie Ieromonahul, dar în limba greacă și cu un autor grec: Petru Lampadarie. Urmează imediat și traducerea lui Macarie, identică după cea grecească. Celebrele Axioane praznicale, considerate capodopera lui Macarie Ieromonahul de 150 de ani încoace, sunt doar traduceri după Petru Lampadarie.

Ms. 41 cuprinde cântări la Sfânta Liturghie, în 78 de foi, realizat de Ucenescu pe când era elev la Anton Pann, în 1853, în București. Autorii sunt Macarie ierom., Visarion Ierom. și Iosif de la Neamțu, Petru Lampadarie și Nichifor arhidiaconul. Textul este chirilic și grecesc, alternativ, partiturile românești fiind traduceri după cele grecești, care le precedă. Doar *Răspunsurile Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare*, din care face parte piesa *Pre Tatăl*, glasul

VIII, de la f. 52, spre deosebire de celelalte cântări din manuscris, nu este o traducere (nu există o versiune grecească asemănătoare, cel puțin în același manuscris), ceea ce mă îndreptățește să afirm că este compoziția lui George Ucenescu.

Ms. 42 este un chinoniar în 130 de foi, tot facerea protopsaltului brașovean din perioada uceniciei la Anton Pann, în 1851. Majoritatea cântărilor sunt aici grecești, însoțite de câteva românești, care nu sunt însă traduceri. Autorii sunt Grigorie Protopsaltul, Grigorie Lampadarie, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie, Petru Bizantinul, Grigorie Hurmuz, Visarion de la Neamț, Petru Peloponisiul și Macarie Ieromonahul.

Ms. 43 este un alt chinoniar, care cuprinde și teriremuri, în 118 de foi. Realizat de Ucenescu în 1850, cuprinde cântări grecești alcătuite de Grigore Protopsaltul, Daniil, Petru Vizantie, Gheorghe Tadeu, Hurmuz, Nichifor Arhidiaconul, Gheorghe Criteanul, Ioan protopsaltul, Dionisache monahul, Panaghiotu Halațoglu, Petre Lampadarie, Petre Peloponisiul și una singură în limba română.

Ms. 44 este un antologhion conținând cântări la Vecernia Mare, Pavecernița Mare și Utrenia sărbătorilor, alcătuite de Macarie ierom., Iacob, Hurmuz, Silvestru Ierom., Gheorghe Criteanul, Visarion Ierom. de la Neamț, în 100 de foi, scris de Ucenescu în 1851. Textul este chirilic și grecesc, alternativ, partiturile românești fiind traduceri după cele grecești, care le precedă.

Ms. 50 este o copie realizată în 1840 a Irmologhionului Calofonicon publicat de Grigorie Protopsaltul și Theodor Fokeos în anul 1835, în 207 de foi, în limba greacă. Pe foaia 2 este semnătura lui George Ucenescu, dar partiturile nu au scrisul lui. După irmoase și teriremuri, compuse de Ghermanos Neon Patron, Petru Vizantiu, Gheorghe Criteanul, Damian Ieromonahul, Ioan Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponisiul, Balasiu Iereos, Daniil Protopsaltul, Petru Melodul, Anastasie Patriarhul Ierusalimului și Panaghiotu Protopsaltul Halațoglu, are și axioanele praznicale în limba greacă, fără autor, dar recunoaștem varianta tradusă de Macarie Ieromonahul.

Subcapitolul *Manuscrise de alți autori* începe cu prezentarea ms. 33, realizat în 1824 de Ilie Cântărețul de la biserica Sf. Nicolae Vlădica din București. Are 311 foi, este integral în limba greacă și conține cântări la Sfânta Liturghie, alcătuite de Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie, Petru Vizantiu, Grigore Lampadarie, Ioan Protopsaltul, Gheorghe Criteanul și Iacov Protopsaltul.

Ms. 35 este un antologhion de 80 de foi scris de Gheorghe Căciulă la jumătatea secolului al XIX-lea. De la el se păstra până acum un singur manuscris, cel de la Pietroșița. Sunt cântări în limba română cu caractere chirilice, *Mărimurile* atrăgând atenția prin linia lor melodică neobișnuită. Piesele sunt alcătuite de Gheorghe Cantorul (Căciulă), Dionisake Peloponisiul (Dionisie Fotino), Anton Pann și Petre Efesiu.

Ms. 49 cuprinde cântări la Sfânta Liturghie alcătuite de Petre Lampadarie, Grigorie Protopsaltul, Petre Efesiul, Petru Vizantiu, Ioan Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Iacob Protopsaltul, Gheorghe Criteanul și a fost realizat de Ioniță Stoicescu-Logofețelul din Ploiești în 1832 pentru Teofan Ieromonahul de la Marea Ghighiu, jud. Prahova, în 275 de foi. Textul este în limbile română (chirilică) și greacă. Cuprinde și Axioanele praznicale, în greacă și română, fără sa menționeze autorul.

Ms. 51 este singurul de la Sinaia care conține notație cucuzeliană. O însemnare îl indică pe P.S. Dionisie Romano al Buzăului drept copist. Este un antologhion grecesc în 154 de foi, iar cântările sunt alcătuite de Petre Vizantie, Ioan Cucuzel, Daniil protopsaltul și Petre Lampadarie.

Ms. 53 este un antologhion realizat de monahia Glafira de la mănăstirea Dintr-un Lemn la jumătatea secolului al XIX-lea, în română (chirilică) și greacă, în 242 de foi. Cuprinde cântări la Sfânta Liturghie, Utrenie și Vecernie, alcătuite de Petre Lampadarie, Grigorie Lampadarie, Daniil și Macarie Ierom.

Manuscrisul coligat cu Micul Anastasimatar Practic al lui Nicolae Barcan este o mică antologie, în 30 de foi, din care doar 10 scrise, de Protos. Teofan Anghilea de la Neamț, în 1926-1927. Textul este românesc, cu caractere latine. Cuprinde cântări la Pavecernița Mare, de Ierom. Visarion de la Neamțul, și două Axioane, primul de Anton Pann iar cel de-al doilea este o prelucrare după Nectarie Schimonahul.

Ms. 38 este un antologhion de la jumătatea secolului al XIX-lea, în limbile română (chirilică) și greacă, cu autor necunoscut, în 371 de foi. Cuprinde cântări la Vecernia Mare, Utrenie și Sfânta Liturghie, alcătuite de Petru Lampadarie, Hurmuz, Dionisake Moraitul, Grigorie Lampadarie, Petru Efesiu, Macarie Ieromonahul, Daniil Protopsaltul, Ioan Protopsaltul, Meletie Sinaitul.

Concluziile subliniază noutățile pe care această lucrare le aduce: informații despre existența unei rânduieli de obște la Schitul Sf. Nicolae cu mai bine de 100 de ani mai înainte de ctitoria cantacuzină, descoperirea numelor zugravilor care au refăcut pictura paraclisului și a bisericii mici, înrâurirea paisianismului, date despre prezența unei școli de muzică la Sinaia la mijlocul secolului al XIX-lea, legăturile cu alte centre muzicale, istoria coralei, noi nume de protopsalți, în frunte cu monahul Neofit Ivanovici, autor a peste 1600 de pagini de psaltică, 19 manuscrise necunoscute până acum, din care patru manuscrise autografe de George Ucenescu, unul de Dimitrie Suceveanu, unul de Gheorghe Căciulă și unul cu notație cucuzeliană, precum și câte unul realizat de copiiștii Ioniță Stoicescu-Logofețelul din Ploiești și Ilie Cântărețul din București, care a lucrat pentru Macarie ieromonahul. În plus, semnalăm prezența în Biblioteca Academiei Române a două manuscrise care au aparținut lui Naum Râmnicianu (mss. gr. 456 și 495) și unul al lui Varlaam Barancescu (ms. rom.-gr. 4266), necunoscute până acum.

Anexele cuprind facsimile după documente legate de istoria Mănăstirii Sinaia, hrisoave domnești, cereri de plecări la Muntele Athos, corespondențe cu

românii athoniți, state de plată ale Mănăstirii și ale Coralei, din care am putut afla nume de călugări și coriști, documente de la începuturile Coralei etc.